

Regeringskansliet
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remissyttrande över betänkandet Stärkt rätt till personlig assistans (SOU 2021:37)

Ert diarienummer S2021/04587

Förvaltningsrätten har, utifrån de aspekter som domstolen har att beakta, följande synpunkter på förslaget i betänkandet.

Övergripande synpunkter

I utredningens uppdrag synes inte ha ingått att göra en genomgripande omarbetning av bestämmelsen i 9 a § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Förvaltningsrätten vill dock inledningsvis påpeka behovet av att göra en sådan omarbetning, eftersom bestämmelsen – även i dess nu föreslagna lydelse – är svårtillgänglig. Bestämmelsen har under årens lopp ändrats i centrala delar på ett sådant sätt att en mer genomgripande omarbetning är önskvärd. Exempelvis går det av ordalydelsen inte att utläsa att viss hjälp måste vara av privat och integritetsnära karaktär för att omfattas av de grundläggande behoven. Detta framgår endast av praxis. En omarbetning där bl.a. detta framgår direkt av lagtexten skulle särskilt underlätta förståelsen för den nu föreslagna lydelsen i paragrafens tredje stycke om att viss hjälp ska räknas som grundläggande behov oavsett hjälpens karaktär.

Vidare noterar förvaltningsrätten att det inte heller ingått i utredningens uppdrag att omarbete LSS utifrån hur begreppen funktionsnedsättning och funktionshinder numera används. Även på den här punkten vill dock förvaltningsrätten påpeka behovet av en snar omarbetning av lagtexten för att undvika begreppsförvirring.

Utredningen har valt att definiera begreppen hälso- och sjukvårdsåtgärd resp. egenvård i den föreslagna nya lagen om egenvård. Förvaltningsrätten är positiv till att det införs sådana definitioner. Av tydlighetsskäl hade det dock kunnat införas hänvisningar till de aktuella definitionerna i övrig lagtext där begreppen är relevanta.

Ett nytt grundläggande behov

Utredningen föreslår att det i 9 a § första stycket 6 LSS ska införas ett nytt grundläggande behov som definieras som ”kontinuerligt stöd som den enskilde till följd av sitt funktionshinder behöver för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom”. Så som det föreslagna grundläggande behovet beskrivs i betänkandet syftar det till att hindra och förebygga ett riskfyllt beteende hos den enskilde. I praktiken torde denna insats många gånger kunna innebära att assistenten rent fysiskt hindrar den enskilde från det riskfyllda beteendet. Förvaltningsrätten anser att det behöver övervägas närmare dels om och när en sådan insats får utföras av personliga assistenter med stöd av LSS eller socialförsäkringsbalken, dels om det i själva verket finns behov som kan tillgodoses endast med stöd av tvångsvårdslagstiftning. Exempelvis kan det problematiseras hur man ska göra bedömningen av vad som är frivilliga insatser och vad som är tvång, och om det alltid är rimligt att utgå från att den enskilde önskar bli hindrad från sitt riskfyllda beteende.

Ventilen – barnets bästa

I betänkandet föreslås att det i 9 g § LSS, den s.k. ventilen, ska anges att hänsyn ska tas till barnets bästa vid bedömningen av om ett barns behov av hjälp med de grundläggande behoven är av sådan omfattning att det finns rätt till personlig assistans enligt 9 a §. Förvaltningsrätten är tveksam till denna reglering av följande skäl.

Det finns redan en bestämmelse i 6 a § LSS om att barnets bästa särskilt ska beaktas när åtgärder rör barn. Den nu föreslagna 9 g § LSS blir således en sorts dubbelreglering. ”Barnets bästa” är vidare ett förhållandevis otydligt begrepp som lämnar ett stort utrymme för olika tolkningar, vilket i sin tur riskerar leda till en icke likformig och därmed rättsosäker tillämpning. Vad som i betänkandet förs fram om att bedömningen endast kan leda till ett mer förmånligt utfall för den enskilde läker inte denna brist. Det är enligt förvaltningsrättens mening så oklart hur bestämmelsen förhåller sig till övriga rekvisit vid prövningen av om en enskild har rätt till personlig assistans, att det kan ifrågasättas om det egentligen inte införs en helt ny självständig grund för beviljande av förmånen.

Om bestämmelsen införs anser förvaltningsrätten att det i vart fall behövs ytterligare vägledning i förarbetena, utöver den som presenteras i betänkandet, kring hur bedömningen av vad som är barnets bästa ska göras. Är vad föräldrarna vill och önskar för sitt barn detsamma som barnets bästa? Är det alltid förenligt med barnets bästa att barnet beviljas personlig assistans?

Sjukvårdande insatser kan grunda rätt till personlig assistans respektive assistansersättning

I betänkandet föreslås att behov av hjälp med grundläggande behov enligt 9 a § som utgör sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, ska beaktas vid bedömningen av om rätt till personlig assistans respektive assistansersättning föreligger, om den ansvariga sjukvårdshuvudmannen ingått en överenskommelse med arbetsgivare till personliga assistenter om utförande av de sjukvårdande

insatserna. Man väljer således att frångå tidigare gällande ordning att sjukvårdande insatser enligt HSL inte grundar rätt till personlig assistans och assistansersättning. Med anledningen av förslaget har förvaltningsrätten följande kommentar.

Förslaget är avsett att utvidga den grupp som kan omfattas av bestämmelserna om personlig assistans och assistansersättning. De individer som man enligt betänkandet vill fånga upp är personer vars hjälpbehov delvis har bedömts behöva tillgodoses genom sjukvårdande insatser enligt HSL istället för genom egenvård, rimligtvis på grund av att vården är av ett sådant kvalificerat slag att den ställer krav på en viss nivå av kompetens hos vårdgivaren. Mot denna bakgrund ställer sig förvaltningsrätten tveksam till om de angivna överenskommelserna är tillräckliga för att säkerställa att den som i praktiken utför vården har den kompetens som krävs.

En schablon för föräldraavdrag

Förvaltningsrätten ifrågasätter inte utredningens slutsats att det saknas förutsägbarhet, enhetlighet och transparens vid tillämpningen av föräldraansvar inom personlig assistans och assistansersättning. Gällande utredningens förslag om en schablon för föräldraavdrag noterar dock förvaltningsrätten att det innebär ett avsteg från den individuella bedömning av den enskildes situation som ska präglade varje prövning av rätten till personlig assistans och assistansersättning.

En ny bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen

Utredningen föreslår att det i 5 kap. 9 § HSL ska anges att när hälso- och sjukvård ges till personer med stora och varaktiga funktionsnedsättningar ska särskilt övervägas om vård- och behandlingsinsatserna kan ges på ett sätt som i högre utsträckning möjliggör för den enskilde att leva och delta i samhället. Förvaltningsrätten anser att det kan uppstå svårigheter för vården att bedöma vilka personer som har sådana stora och varaktiga funktionsnedsättningar som avses i bestämmelsen, och att det av detta skäl kan övervägas om bestämmelsen ska avgränsas till att gälla de som har ett beslut på att de omfattas av 9 a § LSS.

En ny lag om egenvård

Utredningen föreslår en ny lag om egenvård, i vilken bl.a. hälso- och sjukvårdens roll och ansvar vid exempelvis bedömning, planering och uppföljning av egenvård ska regleras. Förvaltningsrätten anser att lagens föreslagna innehåll i stora delar är av sådan detaljerad karaktär att det bäst lämpar sig att reglera inom ramen för en förordning.

Detta remissyttrande har beslutats av rådmannen Petrus Tired. I handläggningen har även den rättsliga experten Ingrid Widman och förvaltningsrättsfiskalen Matilda Villered Pupp (föredragande) deltagit.

Petrus Tired